

בענין ברכת הגומל - שיעור 851

I. מי שנפל ברחוב במקום שהאוטו רוכבים ואינו יכול לעמוד ושהוא בלילה ולא נגע בו שום דבר האם צריך לברך ברכת הגומל

(א) **יש לחלק** בין ברכת השבת כמו ברכת השחר וברכת המפיל וברכת ברק ורעם שהם ברכות השבת שהם ברכות חיובות ובין ברכת ההודאה כברכת הגומל ושהחיינו והטוב והמיטב שהם ברכות הרשות שאין אדם חוטא אם אינו מברכה אע"פ שמצוה יש בכרכה זו והטעם שהיא רשות לפי שתיקנוהו נגד קרבן תודה שהיו מקריבים בזמן המקדש וקרבן תודה היה רשות ולא חובה ולכן מצינו שי"א שלא הצריכו את הנשים והקטנים לברך אותם משא"כ ברכת השבת שחייבים בה גם נשים וקטנים

(ב) **ולכן מי שנפל ברחוב** ולא נגע בו שום אוטו אפילו הוא היה במקום סכנה ואפילו הזיק רגלו בנפילתו אינו צריך לברך הגומל ואפילו להיש אומרים דאומרים הני ארבעה לאו דוקא (רי"ט - ט בשם תשובת הריב"ש)

II. אם כמה אנשים חייבים בהגומל אם יברך כל אחד או שאחד מוציא האחרים דכרוכב עם הדרת מלך עיין בשו"ע (רי"ט - ה) וברמ"א שכיון שהמברך גם כן חייב יצא האחרים בלא עניית אמן ועיין בספר הזכרון להחת"ס (עמוד כ"ה) שלאחר נס שהיה לבני קהילתו ביום עלייתו לתורה ברך ברכת הגומל בלשון רבים והוציא כל הקהילה אמנם הגרע"א היה מסופק דאם אחד חייב בהגומל משום שנרפא ממחלה והשני משום שהיה מיורדי הים דאפשר שאין האחד מוציא את השני ואיכרא עיין בשו"ת התעוררות תשובה (ה - ט"ו) שכתב דלהסוכרים דצריך דוקא לפני עשרה מברך אינו יוצא בעניית אמן ואפשר הכל תלוי אם ברכת הגומל רשות או חובה ואבאר

III. מהות של ברכת הגומל

(א) **על הנסים הגלויים** צריכין לברך שעשה לי נס ולא ברכת הגומל ועל הנסים הכרוכים לגמרי בהטבע כמו כל פרנסתינו לא שייך ברכה פרטית ורק על מקרה שאינו נס נגלה ואינו טבע לגמרי כמו חבוש ים יסורים והולכי מדבריות יש לברך (עה"ש רי"ט - ה - ד)

(ב) **הרא"ש** (צרכות ט - ג) כתב דברכת הגומל במקום קרבן תודה נתקנה והוא חובה אמנם דעת המג"א (רי"ט רי"ט) שהוא רק ברכת רשות ולכן נשים וקטנים פטורים ואפשר מדנקט לשון צריכין ולא קתני חייבין להודות משמע שאין זה חיוב רק דין לכתחילה (ספר בשבילי ברכת הגומל סימן ה) ויש אומרים דעצם ההודאה הוי חובה ולא הכרכה (ט"ז)

(ג) **הני ארבעה** (חבוש, ים, יסורין, מדבר) לאו דוקא (ריב"ש) וי"א (רבי גרשון) שאין מברכין הגומל אלא הני דוקא (רי"ט - ט צרכות נ"ד): אפשר משום שהוא חובה מתקנת חכמים ותלוי בהנ"ל

(ד) **אם איחר יש לו תשלומין** לברך כל זמן שירצה ונכון שלא לאחר שלשה ימים (רי"ט - ו) אמנם העטרת זקנים פסק בדיעבד רק עד ה' ימים ואפשר דג"ז תלוי אם הוא רשות או חובה מתקנת חכמים

(ה) **צריך לברך בפני עשרה** ואם לאו לא יצא וי"א שיצא (רי"ט - ג) והרא"ה כתב דימתין עד שלשים יום פן יזדמן לו עשרה (מ"ב סק"ח) ועיין בעה"ש (ר) דאם הפליג זמן רב עד שנשכח הענין אין לו לברך עוד

IV. הנוסעים באוירון

(א) **עיין באג"מ** (ז - ט"ו) דלא מבעיא להסוכרים (רי"ט - ט) דהני ד' דצריכין לברך לאו דוקא אלא אף להסוכרים דדוקא הני ארבעה נמי יש לברך דאם על הים צריך לברך כ"ש באוירון שגרוע ממים שאף רגע אחד אינו יכול להיות באויר ואף הספינות שבזמנינו נמי מברכין שעצם מקום הים הוא סכנה ואף שהוא חסד קטן מכפי שהיה בימים ההם וצ"ע למה לא מברכין על ה' S.I. ferry or Circle Line ואפשר משום דאינו הילוך של שעה וחומש (שו"ת יחזה דעת ז - כ"ו) ועוד דזה רק שפת הים ולא יורדי ים ולכן אף בקאר שיותר מצוי חשש סכנה שעצם הדרך אין בו סכנה אין מברכין אלא כשאירע איזה דבר שפגעו

ונגעו הקאר ולא הוזקו ועיין בשו"ע (ט) דוקא שנפל עליו כותל ולא לפניו או ניצול מדריסת שור או עמד עליו אריה לטרפו או שודדי לילה לכל אלו ספק סכנה הם וצריך רחמים מה' וניכר שהוא ניצול ברחמיו אמנם הגאון הראגצובי בענין הנוסעים באירון סבר דאין מברכין והביא ראיה מחולין (קל"ט). דאור דרך נשר אקרי דרך סתמא לא אקרי ולכן אם מוצא קן בשמים אין מצוה של שילוח הקן מ"מ קשה לסמוך עליו להלכה ולא נהגו במדינת ליטא לקבוע ההלכה כדבריו (שו"ת יחזקאל דעת 3 - כ"ו)

(ב) לקטן פחות מבן י"ג שנים אין צריך ברכת הגומל או משום שהוא ברכת רשות או משום שלא שייך בזה חינוך שמא לעולם לא יתחייב בזה (מג"א סק"ח ומ"ב סק"ג) וע"ע בשע"ת (ה) ובהגהות רע"א (ע"ב) דקטן מברך ואפשר משום שהוא חינוך לתיקון חכמים

(ג) נשים אינן מברכות בה"ג משום שכל כבודה בית מלך פנימה (הלכות קטנות) ועיין במג"א (רי"ט סימן רי"ט) שהביא הכנה"ג דנשים מברכות ועיין באג"מ (ה - י"ד) שסבר שלא כהמ"ב (סק"ג) שתברך בפני עשרה אלא תברך בפני אדם אחד או אשה ולכתחלה אם היא נשואה תברך בפני בעלה ודיו

V. ד' צריכים להודות חולה (יסורים) דעת הרמב"ן המאירי והרא"ש דנפל למטה אפילו אינו מסוכן מברך וכן פסק השו"ע (ח) ודעת הראב"ד דרק על חולי שיש בו סכנה מברך וכן פסק הרמ"א אמנם דעת הערוך דאפילו בכל מיחוש מברכין ואולי משום שהברכה רשות או משום דלא פלוג והאג"מ (ה - קכ"ט) פסק דבחום 102° הוי חשש מסוכן מ"מ אין מברכין משום דתלוי אם הוא בסכנה כזה שאין בידו להציל עצמו כמו הולך במדבר או ים ובסכנה משודדים אבל אם בידו להציל עצמו אף אם עכשיו הוא נמצא בחשש סכנה אין לו לברך (ד"ע) ובזמנינו שנתרבו סמי רפואה אין מברכים רק בדבר דלהרופאים יש קצת בעיה לרפאותו כמו ניתוח וכדומה ועיין בבה"ל (ד"ס כגון) דאולי הט"ז מכריע דוקא בחולה ג' ימים במטה מברך

VI. הציורים

(א) מי שניסה לאבד עצמו לדעת ח"ו יש אומרים דאינו מברך כיון דאפשר דלא תיקנו חכמים לברך הגומל לאלו דוקא על צרה הבאה לאדם בעל כרחו ועוד כיון שזה חשיב כהמביא קרבן תודה על הצלתו אין מברכים שזבח רשעים תועבה אמנם אם הוא רק ברכת רשות אפשר יש להקל שמברך על רפואתו ולכן עקידת יצחק שהיתה בציווי השי"ת וכן הכהן גדול שנכנס ביום הכפורים לקודש הקדשים במקום אש להבת אין מברכים הגומל (יחזקאל דעת ז - י"ד)

(ב) חולה נפש שנתרפא צריך לברך הגומל גם אם המחלה עלולה עוד לחזור אליו ודוקא אחר שכבר יצא מן הצער לגמרי (שו"ת ציץ אליעזר י"ז - י"ח)

(ג) ברכת הגומל for kidney donor - עיין בשו"ת ציץ אליעזר (ט - מ"ה) שאסור לעשות כן כי אסור להכניס עצמו לסכנה כדי להציל את חברו וע"ע בשו"ת יחזקאל דעת (ג - פ"ד) דתרומת הכליה שעל ידי ניתוח אין חשש סכנה כלל אלא רק במקרים רחוקים ומצוה גדולה היא להציל חברו מסכנה ורשאי לברך

(ד) מי שנוסע באירון ובאיזה עיירות עומדת ויוצאים לתוך העיר ויושבים שם כמה ימים ואח"כ נוסעים להלאה אין לברך עד שיגיע למחוז חפצם ומה"ט תיקנו לומר גמלני כל טוב (שערים מצויינים בהלכה ס"ז - ה)

(ה) חבוש בבית האסורים מברך דוקא אם היה בבית האסורים גמור אבל כשישב בבית השוטרים יום או יומים אין לברך (בה"ל רי"ט - ה) ודוקא חבוש על דיני נפשות ולא על דיני ממון

- 1) נגב trip to 2) Staten Island ferry or Circle Line אבאר
3) tumor non-cancerous 4) regulate racing heart 5) cataract or hernia operation
6) house intruder 7) stock market crash 8) הצלה בשבת 9) על הצלת חברו
על עקידת יצחק 10)